

суспільстві в цілому. Системний підхід до вивчення природи людини вимагає розглядати її в цілісності, як діалектичну єдність соціального і біологічного, родового й індивідуального, громадського й особистісного, рівнів людського організму. При цьому здоровий спосіб життя розглядається як життєдіяльність, яка, при позитивному емоційно-вольовому настрої людини, забезпечує дотримання екологічної рівноваги її з природою та неухильне зниження ентропії суспільних зв'язків у соціальному організмі країни, в якій людину включено як джерело інтелектуальної енергії, а отже, і його основну рушійну силу.

Проблеми збереження здоров'я людини з точки зору медицини досліджували М. Амосов, В. Артамонов, І. Брехман, А. Лаптев, Ю. Лісіцин та ін. Науковий підхід до поняття здоров'я, на думку М.М.Амосова, повинен бути кількісним. Кількість здоров'я, на його погляд, можна визначити як суть «резервних потужностей» основних функціональних систем. У свою чергу, ці резервні потужності треба виразити через «коефіцієнт резерву», як максимальна кількість функцій, співвіднесена до його нормального рівня спокою.

Висновки. Аналіз психологічної літератури дозволив нам зробити наступні висновки:

- здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людей, що характеризується узгодженим оптимальним зміцненням здоров'я кожної людини і суспільства в цілому;

- основними принципами здорового способу життя є: *перспективність* – наявність у людини довготермінових життєвих цілей, які відповідають її інтересам, здібностям та моральним орієнтаціям; *визначеність* – наявність життєвих планів як конкретних програм реалізації цілей; *ритмічність* – часовий режим реалізації життєвих планів; *урівноваженість* – оптимальне співвідношення позитивних і негативних емоцій як основа сприятливого емоційного фону життєдіяльності людини; *тренуваність* – постійне вправління, яке сприяє підвищенню рівня функціональної готовності людини до певних форм діяльності; *комунікативність* – здатність людини легко вступати в діалоговий контакт, знаходити найбільш прийнятні в конкретних умовах форми спілкування.

- окремі аспекти здорового способу життя необхідно розглядати на індивідуальному, груповому і суспільному рівнях. Серед найважливіших аспектів на індивідуальному рівні загально прийнято виділяти активність людини, пропорційне співвідношення між видами праці та її різновидностями, раціональне харчування, стосунки між людьми, правильна сексуальна поведінка, дотримання гігієнічних норм у побуті й на роботі. Вченими зроблені висновки про те, що здоров'я не тільки обумовлено генетично, але й змінюється залежно від міри відповідальності за нього самої людини. Покращити здоров'я можна перш за все за рахунок активної поведінки, пов'язаної з науково обґрунтованими рекомендаціями щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Хортів Ганна Валеріївна

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ Університет «Україна»*

Науковий керівник: Мазур Валентина Михайлівна, доктор філософії в галузі психології, доцент

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ Університет «Україна»*

ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Молодший шкільний вік – найбільш сприятливий період розвитку емоційної сфери, культури почуттів особистості. Одночасно із загальним розумовим розвитком учнів молодшого шкільного віку удосконалюється й діяльність їх аналізаторного апарату. Розвинений «апарат відчуттів» дає можливість учням пізнавати множинність властивостей предметів, явищ природи, продуктів людської праці, сприяє тому, що діти стають більш чутливими до гармонійних і дисгармонійних сполучень кольорів, звуків, рухів тощо. Зростає й рівень естетичних переживань дітей, збагачуються їхні почуття, підвищується загальна культура. Сенсорна відкритість, емоційна чутливість, особлива сприйнятливості молодших школярів до мистецтва стають

основою та умовою розвитку у них спостережливості, естетичних почуттів, що є необхідним для виховання емоційної культури.

Емоційність – це один із важливих компонентів у розвитку структури особистості дитини. Здатність до емоційних переживань проявляється одразу після появи дитини на світ як узагальнена чуттєва реакція у відповідь на сигнали, які зумовлюють зміни у фізіології організму, оскільки в свідомості дитини постають не образи предметів і явищ, а переживання. Отже, дитина стає здатною до психічного життя саме завдяки емоціям.

Згідно з концепцією Нової української школи, дитячий організм не сприймає більше, ніж відведено природою для його віку. Тому вкрай необхідно пробудити дитячу допитливість, цікавість, мотивувати молодшого школяра на виконання певної роботи, ці здатності тісно взаємопов'язані як між собою, так і з рівнем розвитку емоцій дитини.

Інтенсивний розвиток особистості дитини молодшого шкільного віку визначає глибокі зміни в емоційній сфері. Молодшому школяреві знайомі назви і форми виявлення основних емоцій (він уміє визначати їхню модальність): горе, радість, страх, гнів, сором. Молодший школяр виявляє здатність стримувати небажані емоції, що заважають навчальному процесу, долати труднощі, виявляти цілеспрямованість і наполегливість, скеровувати власний емоційний стан відповідно до вимог дорослих та до засвоєних норм поведінки. Дитина орієнтується на «добре» і «погано», «можна» і «не можна», все частіше «хочу» поступається «треба». Стримування дитиною емоцій набуває характеру їх інтеріоризації, тобто згортання зовнішніх проявів. Таким чином, молодший школяр при стримуванні емоцій використовує сформовані у нього уявлення про належну поведінку, особливо, коли вона пов'язана з навчанням [2].

Не можна не погодитися з думкою П. Якобсона, що школа у молодшого школяра викликає дуже багато нових видів переживань. Це, зокрема, переживання, пов'язані з перебуванням в учнівській групі, спілкування з ровесниками, з учителем, оцінка якого, похвала чи зауваження є дуже значущими для учня [4, с. 40].

У молодшому шкільному віці дитина визначає для себе так звану референтну групу людей і таких, до кого дитина ставиться байдуже. Формується елементарна система цінностей, визначаються пріоритети в діяльності – навчальній, ігровій, трудовій, пізнавальній, комунікативній. Стає зрозумілим, які життєві тенденції домінують у дитини – прагнення реалізувати свої здібності, активно заявити про себе чи залишитися в тіні, непоміченим. Дитина вільно почувається в класі, якщо знає, що її люблять, з нею хочуть дружити, спілкуватися на перервах, тобто її приймають, визнають, поважають. А це залежить від її комунікативних та особистісних якостей [1, с. 50].

У багатьох наукових роботах показано, що молодший шкільний вік не тільки є чутливим для формування навчальної діяльності, але є дуже важливим етапом у соціальному розвитку дитини, у становленні її зв'язків з оточуючими людьми за межами родинних стосунків. Прийняття нової соціальної ролі школяра, готовність відповідати очікуванням інших, здатність будувати власну поведінку відповідно до зразків, а також формування власних очікувань щодо поведінки інших людей роблять дітей цього віку чутливими до виховання у них емпатійних можливостей. Відтак, створення умов емпатійної взаємодії серед школярів та між вчителем і школярами стає вагомим чинником позитивної соціальної ситуації розвитку дитини молодшого шкільного віку.

Щодо комунікативного чинника, то він передбачає сформованість у дитини вміння спілкуватися як з іншими дітьми, так і з дорослими, володіння навичками взаємодії з людьми, знання моральних норм і правил поведінки, умінь пробачати й вибачатися, співчувати. Це вкрай важлива складова, наявність якої зумовлює психологічний комфорт дитини, яка йде до школи. Дитина вільно почувається в класі, якщо знає, що її люблять, з нею хочуть дружити, спілкуватися на перервах, тобто її приймають, визнають, поважають. А це залежить від її комунікативних та особистісних якостей [3, с. 50].

В період від 5 до 12 років змінюється уявлення школярів про мораль: від морального реалізму (непохитне, однозначне розуміння добра і зла; бездумне виконання вимог дорослого) до морального релятивізму (у кожному вчинку можна побачити морально виправдане і те, що можна засудити; інколи можна вчинити не так, як вважає дорослий) [4, с. 47].

Отже, емоції і почуття, які складають емоційний світ дитини, відіграють важливу роль в її внутрішньому і зовнішньому житті. Вони збагачують відображення дитиною об'єктивної дійсності і в зв'язку з її потребами й інтересами стають спонуканнями до діяльності, регуляторами дитячої активності.

Список використаних джерел

1. Изард К. Психология эмоций. – СПб., 1994. – 464 с.
2. Кулачківська С.Є. Психічний розвиток дитини-дошкільника / Кулачківська С.Є., Ладивір С.О., Піроженко Т.О., Вовчик-Блакитна О.О. та ін. – К.: «СВІТИЧ», 2004. – С. 29-36.
3. Беляєва О. Успішна адаптація як умова гармонійного розвитку особистості. Заняття для батьків першокласників / О. Беляєва // Психолог. Шкільний світ. – 2015. – №15-16. – С.50-58.
4. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-е вид.: Навч.посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.

Данилова Ніна Александровна

Кандидат философских наук, профессор

Восточно-европейский университет экономики и менеджмента

НОВЫЕ ИДЕОЛОГИИ КОЛЛЕКТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ

В становлении так называемых «новых демократий», отмеченных многочисленными общественными движениями, важной социальной проблемой становится понимание тех представлений (идей), которые детерминируют их стратегию, тактику и методы борьбы за желаемое общественное устройство.

Идеи, которые наполняют социальную и политическую деятельность, придавая ей определенный вектор, традиционно определяют как идеологию движения.

В эпоху Просвещения, когда возник сам термин, под идеологией понимали энергию разрушения предрассудков и невежества в обществе. Ортодоксальный марксизм под идеологией стал понимать комплекс идей («Немецкая идеология»), обеспечивающих комфортное существование правящему классу, но не всему человечеству в целом.

Связь идеологии с интересами определенной общественной группы, обнаружила в ней оттенок лжесознания»» (false consciousness), которое может и не отвечать коренным интересам самой группы (класса). Как было, скажем, с пролетариатом, который самостоятельно сути своего эксплуатируемого положения не осознавал и, следовательно, своего негодования по этому поводу в революционной борьбе с сознанием дела использовать не мог.

Сегодня термин «идеология» уходит из научного оборота. Вместо него все чаще используются «фрэймы» или «идентичности». Связано это, не столько с разнообразием теоретических подходов к данной проблеме или англоязычной экспансией, сколько с принципиально новым, по сравнению с прошлым, контекстом, в котором формируются авторы этих новомодных понятий. Речь идет о «критических сообществах интеллектуалов», чья «идентичность» базируется на такой системе убеждений, распространение которых и питает протестную практику [4, с. 189]. Что означают эти «фрэймы» или «идентичности», которые приходят на смену очевидно классовому понятию «идеологии»? Отражается ли в них отсутствие классового противостояния? Или оно вуалируется сознательно?

Попытки разобраться в их «новизне» оживляют в памяти движение «новых левых», ставших гегемоном взрыва политической активности 60-х, начала 70-х. В чем их отличие от старых? По мнению социальных аналитиков (Турен, Хабермас), их принципиальное отличие не связано с классовыми отношениями, а обусловлено противостоянием в культурно-информационной сфере постиндустриального общества. Якобы, их волновало не столько материальное перераспределение ресурсов, сколько постматериальные потребности этнического, расового или гендерного свойства. То есть собственно «новизна» заключается в несогласии с прежними «символическими кодами» организации жизни. Демонтировать их «здесь и сейчас» ради другого качества жизни – их цель, которая может быть достигнута только самоорганизацией, но не вертикальным иерархическим устройством.

Однако разве любой структурный конфликт не вызревает на почве индивидуальных неудовлетворенностей качеством жизни? Вопрос в том, (и прежде, и теперь) как из разрозненных